

הזו מתלמידיו של אברהם ולא מתלמידיו של בלעם

דמב"ם על משנה

[ז] כבר בארנו כמה פעמים שעין טובה - ההסתפקות. ונפש שפלה - הזהירות. ורוח נמוכה - הענוה המופלגת, כמו שהתבאר בפרק אשר לפני זה. והשלוש אשר כנגדן הרי הן רדיפת הממון, והיא עין רעה, ורוב התאוה, והיא נפש רחבה, והגאווה, והיא רוח גבוה. ואלה השלוש מעלות התפרסמו לאברהם אבינו, ולפיכך ייקרא כל מי שיימצאו בו אלו המעלות - תלמידו, לפי שסיגל לעצמו מידתו, וכן מי שיימצאו בו אלה הפחיתויות השלוש הרי הוא תלמיד בלעם, הואיל וסיגל לעצמו מידותיו.

ואני אזכור המקומות אשר התבארו בהם אלה המעלות לאברהם, ואותן הפחיתויות לבלעם, והם כולם פסוקי תורה. אמנם הסתפקות אברהם הרי הוא אומרו למלך סדום: (בראשית יד כג) "אם מחוט ועד שרוך נעל" וכו', וזו תכלית ההסתפקות, שימשוך ידו מרכוש גדול, ולא יקח ממנו אפילו שעור מעט. ואמנם הזהירות, הרי הוא אומרו לשרה בעת הכניסה למצרים: (בראשית יב יא) "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את", ובא בפירוש שהוא לא התבונן מעולם בצורתה התבוננות שלימה אלא באותו היום, וזו תכלית הזהירות. וגם אומרו על הגר אחרי לקיחתה: (בראשית טו ו) "הנה שפחתך בידך" - יראה שלא היתה לו בה כוונת הגאווה ושעשוע, וכאשר ביקשה ממנו שרה לגרשה עם ישמעאל, העיד הכתוב שהיה קשה עליו ענין ישמעאל בלבד, כדי לנקותו מנטיה אחריה בגלל התשמיש, ואלה כולם סימני הזהירות, והוא אומר: (בראשית כא יא) "וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודות בנו". ואמנם ענותו - אמרו: (בראשית יח כז) "ואנכי עפר ואפר".

וידועה לבלעם רדיפת הממון, וזה בבואו מארס נהרים בגלל הממון אשר נשכר בו לקלל את ישראל, והוא אומרו יתעלה: (דברים כג ה) "ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארס נהרים לקללך". ואמנם רוב תאוותו, הרי היא עצתו לבלק להציג נשים לזנות עם ישראל, ולשימן יצאניות. ולולא תכונת רוב התאוה אשר היתה בנפשו, והיות הדבר טוב בעיניו ואהוב אצלו - לא היה מצווה בו, לפי שצויו האדם לא יהיה אלא לפי דעתו, כי הטובים לא יצוו ברעות, אלא יזהירו מהן. ולשון הכתוב בזה: (במדבר לא טז) "הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם" וכו'. והחכמים אמרו: "בלעם בועל אתונו היה", ואין ספק שמי שזו היתה עצתו - זה יהיה פועלו. ואמנם גאוותו, אמרו: (במדבר כד ד) "נאום שומע אמרי אל" וכו'.

מהרש"א חידושי אגדות מסכת בבא בתרא דף עז עמוד ב

... וא"א לאדם לילך אחרי מדות הללו ולהתנהג בהם בקצה האחרון הזה שלא לאחוז גם מקצת בקצה האחד כי לא נתנה תורה למלאכי השרת כגון במדת עין טוב שאם יתן אדם כל אשר לו לא יהיה לו מה לאכול וכמ"ש המבזבז אל יבזבו יותר מחומש ות"ח מקפיד בו וכל תורה שאין עמה מלאכה בו וכן במדת נפש שפלה למעט כח התאוה צריך ג"כ לאחוז בקצה אחר כמ"ש יצה"ר שמאל דוחה וימין מקרבת וכמה דברים במצוה בכח המתאוה ובמדת רוח נמוכה שאמרו בה להתרחק בה מן הקצה אל הקצה השני כמ"ש הרמב"ם ממה ששנינו מאד מאד הוי שפל רוח מ"מ אמרו בה ת"ח צריך להיות בו אחד משמונה בח' וע"ז אמר כל מי שיש בו ג' דברים הללו בו שיהיה לו ג' המדות הטובות בעצמות לילך אחריהם וגם יהיה לו ג' דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע שיאחז בהם האדם במקצת כמ"ש אך לא בעצמות רק יהיו לו אחרים וכו' ר"ל שלא ילך אחריהם רק במקרה ואמר עין טובה בו עין רעה בו כי הג' אלו הם כוללים כל המדות כמ"ש ואמר מה בין בו כיון דע"כ שיש לאדם לאחוז במדות גם בקצה הב' א"כ מה בין תלמידו בו כי מי יגיד לאדם לאחוז בעצמות המדות הטובות ורק במקרה ילך קצת לאחוז בקצה הב' ושמה אדרבה ילך אדם באותן מדות הרעות ויאחז גם בקצה השני בטובות ואמר הלא תראה תלמידיו של אברהם בו ובהפך תלמידיו של בלעם בו וא"כ ראוי לך לילך בעצמות במדות הטובות של א"א ולא תלך אחרי הרעות רק במקרה כמ"ש ואמר תלמידיו של אברהם אוכלין בעוה"ז בו על אכילתם בעוה"ז אינו צריך ראייה כי ראינו בהם שאכלו בעוה"ז ודרך אכילה בעלמא קאמר כדי חיי הנפש ולא להשיג המתרות ...

בעל שם טוב בראשית פרשת לך לך

לט. שמעתי ממורי ביאור משנה דאבות (ה', י"ט) עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו, וכו' ... והקושיא מפורסמת מה זו שאלה מה בין תלמידיו וכו' שיש הפרש כמו בין מיתה לחיים, וכיאר על פי

משנה מסכת אבות פרק ה משנה יט

כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע עין טובה רוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו עין רעה רוח גבוה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע תלמידיו של אברהם אבינו אוכלין בעולם הזה ונחלין בעולם הבא שנאמר (משלי ח') להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא אבל תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת שנאמר (תהלים נ"ה) ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק מה

כל שיש בו ג' דברים הללו [מתלמידיו] של אברהם. וג' דברים הללו [מתלמידיו] של בלעם. של אברהם עין טובה רוח נמוכה נפש שפלה. עין טובה מנין שנאמר ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר (בראשית י"ח ז). בן שלש רץ בן שתים וטוב בן שנתו. רוח נמוכה מנין שנאמר גר ותושב אנכי עמכם (שם כ"ג ד'). נפש שפלה מנין שנאמר ואנכי עפר ואפר (שם י"ח כ"ו). [וחילופיהן בתלמידיו] של בלעם עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה. עין רעה מנין עד שלא יצאו ישראל ממצרים היו כל אומות העולם באים ונמלכים בו כיון שיצאו ממצרים היתה שפחה שבישראל חכמה יותר ממנו התחיל מיצר עין רעה (שבישראל) [בישראל] שנאמר הנה העם היוצא ממצרים (במדבר כ"ב י"א). וכד"א והוא יושב ממולי (שם שם ה'). רוח גבוהה כי מאן ה' לתתי להלוך עמכם (שם שם י"ג) וכי עמכם אני אלך והלא עם הגדולים מהם אני הולך ובסוף הענין מהו אומר ויוסף עוד בלק שלוח שרים רבים ונכבדים מאלה (שם שם ט"ז). נפש רחבה מנין שנאמר אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב וכו' (שם כ"ד י"ג):

דף על הדף הזריות דף י עמוד ב

בגמ': בשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע וזה ויצתה ממנו רות וכו'. הגר"ח קניבסקי שליט"א הקשה, דמכך שזכה בלק שתצא ממנו רות משמע שבלק היה טוב יותר מבלעם, ולכאורה הרי מפשטות הכתובים נראה להיפך, שבלק היה רשע גדול מבלעם, שכן חפץ היה להשמיד את העם ולאברו, ואילו בלעם לא ניאות לעשות דבר מה ללא רשותו והסכמתו של השי"ת, והיה נצרך בלק לשכנעו רבות בכסף וזהב שיבא לקיים משאלתו. ונראה, דמהפסוק בתחילת פרשת בלק דכתיב 'ויגר מואב מפני העם מאד', נראה כי כל מעשיו של בלק שנעשו כלפי ישראל לא היו ממידותיו המושחתות שחפץ היה להשמידם, אלא שהוא חשש ופחד ממלחמה עמהם, ולכך חפץ היה להורגם, אמנם בלעם עשה כן בשביל בצע כסף, ודבר זה הוכיח על מדותיו המושחתות וכל יתר החסרונות שאמרו עליהם (בסנהדרין צ, א) דאין להם חלק לעולם הבא, ולכך היה גרוע אף מבלק. ויתרה מכך מצונו באבות (פ"ה י"ט) עין רעה רוח גבוהה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע שאמר אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב, ואף דמצונו שם שרבי יוסי בן קסמא אמר אם אתה נתן לי מלא ביתו כסף וזהב, יעו"ש.

אלא דרבי יוסי לא תבע שמגיע לו הדבר אלא אף אם יתנו לו מיוזמתם אין שוה לו הדבר, ואף שבכסף זה היה בונה מקומות תורה נוספים, נראה כי עדיף המגורים במקום שיש בו כבר תורה מלבנות מקומות רבים של תורה במקום אחר, אבל בלעם שהיה מושחת במידותיו דרש את הכסף כדבר המגיע לו, וזוהי רשעותו שגדולה משל בלק.

פירוש רש"י

עין טובה. שאין לו קנאה על חבירו וחביב עליו כבוד חבירו ככבודו: רוח נמוכה. עניו ושפל ברוך: ונפש שפלה. שמשפיל עצמו בין אנשים ומעורב ביניהם ואינו גס רוח. אבל בלעם הרשע היתה בו עין רעה וכו'. כמ"ש וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו: רוח גבוהה מאן ה' לתתי להלוך עמכם אלא עם אחרים: נפש רחבה אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב. נ"א ונפש קצרה ונקיר"ט בלע"ז שנפשו קצרה עליו ומאס כל מה שעניו רואות ואין לו דבור טוב עם בני אדם כי אם בקושי ואכזריות כמו ותקצר נפשי בהם וגם נפשם בחלה בי ... לא יחצו ימיהם בבלעם ודואג ואחזיתופל משתעי קרא שלא באו לחצי ימיהם שהן ל"ה שנה דימי שנותיו של אדם ע' שנה כדאמרין בחלק והוה כתיב על קבר בלעם בר ל"ג שנין הוה בלעם הנזירא כד קטל יתיה פנחס ליסטא ע"כ:

משל (נ) שר אחד עשה סעודה וכו' למלאכה נקרא קטן ולאכילה נקרא גדול ואיש וכו', ומקור מים חיים (נד) ומזכר משל זה בשלמות שם כספר כחונת פקים דף ה' ריש ע"א וזה לשונו, שמעתי משל שר אחד או מלך שעשה סעודה לעבדיו כדי שילכו לעבודתו לחופו או לקצור את הקנה, והלכו נערים וקניס אל הסעודה, ולאמרו המשגיחים מה לאלו הקטנים כאן, והשיבו שגם הוא חשוב כמו איש, וכאשר בלו אל העבודה ולא עשו עבודת המלך אמרו מדוע אינו עושה עבודת המלך, והשיבו הלל קטן הוא, ותמהו מה זה לאכילה ושחיה יתקן לאיש ולעבודה הוא קטן ודברי פי חכם חן... ובוזה יובן כי הרשע יש לו מדות הנ"ל בגשמי בטובת עולם הזה, עין רעה, שכל טובה שיש לו אינו מספיק לו ואינו שבע ומתאוה עוד, וכמו שאמרו חז"ל (קהלת רבה א', ל"ב) אין אדם מת וחצי תאוותו בידו, מה שאין כן הצדיק יש לו עין רעה ברוחני (נח) שאין עינו שבע בכל מעשים טובים שעושה, כמו שיש לרשע עין רעה בגשמי, וכן רוח גבוהה, כי הרשע יש לו מדה רעה זו בגשמי והצדיק יש לו מדה זו ברוחני נגד היצר הרע המפתה אותו מה אנוש שילך בגדולות הללו לעבוד ה' יתברך עיקרא ושורשא דכל עלמין, ונגד זה יש לו רוח גבוה, גם נפש רחבה שמתאוה הצדיק בכל מיני תאוה שאפשר בעבודת ה' יתברך, והרשע יש לו מדה זו בגשמי, תאוות המותרות בעולם הזה, וכן עין טובה יש לו לצדיק בגשמי, מה שאין כן לרשע רק ברוחני שיש לו עין טובה שמסתפק בשלושה עמודים בעמוד התורה מסתפק במיעוט לימוד התורה, גם שאינו לשם שמים רק להתפאר, ובמיעוט עבודה די לו בהליכה לבית הכנסת בשחרית וגם זו מצות אנשים מלומדה ובחפזון וכו', ובמיעוט צדקה, ומימיו לא נתן מעות אחרת ומגילה, ודי לו בערב יום כיפור שנותן עבור נרות כדי לשתות וכו', ורוח נמוכה הצדיק בגשמי, והרשע ברוחני שאומר מה אני ספון וחשוב (נו) ליכנס בגדר החסידות, בזה יש לו רוח נמוכה מה שאין כן בתאוות עולם הזה אומר שאין ראוי לשום אדם עושר וכבוד חוץ ממנו, ונפש שפלה גם כן כנ"ל, והוה ששאלו מה בין תלמידיו של אברהם איבנו לתלמידיו וכו', מאחר שהצדיק צריך גם כן למדות של תלמידי בלעם וכו' ומשני אוכלין בעולם הזה (ז) מתאוות ותענוג שיש לו בעבודת ה' יתברך, ישקני מנשיקות פיהו, וכמו חלב ודשן תשבוע נפשו אם שפתי רגנות יהלל בפיו ונחלץ לעולם הבא, מה שאין כן תלמידיו של בלעם וכו' שנאמר אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך, ודברי פי חכם חן: (כתובת פסים פרשת צו דף י' ע"ב)

מ. אומרים בשם אדוני אבי זקני הבעל שם טוב נ"ע זללה"ה על מאמר חז"ל כל מי שיש בו וכו' (אבות ה', י"ט), וביאר ז"ל דבאמת צריך להיות באדם גם בחינת שלושה דברים אחרים, היינו אצל עבודת ה' יתברך ברוך הוא, יהיה עין רעה, שלא יספיק לו כל העבודה, רק לילך תמיד ממדריגה למדריגה להוסיף שלמות בכל יום ויום, וכל העבודה שעשה מכבד, יהיה כלא נחשב אצלו נגד העבודה שצריך לעבוד את הבורא ברוך הוא, ועין טובה בעיני עולם הזה, שישפיק במה שיש לו, ולא יהיה נחשב בעיניו כלל תענוגי עולם הזה להיות מתאוה ומשתוקק כלל לזה, רק שישתפק במה שיש לו ולא ירדוף כלל אחר המותרות, וכן השאר שתי מדות אחרות והמשכיל יבין, עד כאן דברי קדשו: (רגל מחנה אפרים פרשת חיי) לז. צריך האדם שיעשה לו עזר מפני יצר הרע, על ידי שיעשה כנגדו היצר הרע, שאם היצר הרע משפילו (נא) לומר אתה טיפה סרוחה אשר מחומר קורצת, איך אפשר שיתקדש בגדר הקדושה והחסידות וכו', אז יאחז (נב) במדת הגאווה נגד היצר הרע, הלא נפשי חלק אלוה ממעל, ונברא בצלם אלהים, וראוי ליכנס בגדר הקדושה והחסידות, וכמו שכתבתי במקום אחר בשם מורי ביאור משנה (אבות ה', י"ט) ומה בין תלמידי אברהם איבנו ע"ה לבין תלמידי בלעם הרשע וכו' יעוין שם: (צפת פענה ריש פרשת יתרו דף ס' ע"א)

שם משמואל במדבר פרשת בלק שנת תרע"ב
כי הכיני זה שלש רגלים, ברש"י רמז לו אתה מבקש לעקור אומה החווגת שלש רגלים בשנה, ובלקוטי התורה מהאר"י ז"ל שבלעם רצה לעקור מישראל את ג' הרגלים. ויש להתבונן מאי אולמא דשלש רגלים מיתר המצות שבתורה. ונראה דהנה אמרו ז"ל (אבות) עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה מתלמידי של בלעם הרשע. ונראה דג' אלה הם קנאה תאוה וכבוד שמוציאין את האדם מן העולם, עין רעה היא קנאה, ורוח גבוהה היא כבוד, ונפש רחבה היא תאוה, ומביאים לידי ע"ז ג"ע שפ"ה, קנאה לידי שפ"ה, תאוה לידי ג"ע, כבוד לידי ע"ז, כי (סוטה ד' ב) כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד ע"ז. וידוע במהר"ל שג' האבות אברהם יצחק ויעקב תקנו את ג' החטאים האלה, ובזכותם ג' רגלים שנותנים כח ועוז לישראל לעמוד נגד ג' אלה. ויש לומר עוד שפסח שהוא ראשית הכנסת ישראל תחת מלכות שמים היפוך ע"ז, וכמאמר ז"ל משכו ידיכם מע"ז וקחו לכם צאן של מצוה, באה בו המצוה לאכול לחם עוני רומז לרוח נמוכה, היפוך מדת בלעם שהיתה לו רוח גבוהה. שבועות הוא לעומת התאוה, כמאמר הרמב"ם ז"ל

(סוף הלי' איס"ב) שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה, וגדולה מכל זאת אמרו יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה, והכנה למתן תורה היתה פרישה, ואין התורה מתקיימת אלא במי שדעתו שפלה עליו. סוכות לעומת עין רעה וקנאה, וחג הסוכות היא היפוך מזה שהוא בטחון בהש"י היפוך הקנאה על זולתו אלא טובת עין, וע"כ באה בו מצות הלולב יעשו כולם אגודה אחת ויבואו אלו ויכפרו על אלו. הרי כי ג' מועדים אלו משפיעים בישראל היפוך מדתו של בלעם, ע"כ ה' בלעם שונא ביחוד לג' מועדים ורצה לעקרו מישראל כנ"ל:

ובזה יש לפרש הענין ששלש פעמים בדרך בלעם, כי הן לעומת שלש הרגלים, כי הוא רצה לעקור מישראל, אבל הש"י הפך את הקללה לברכה, וע"כ שלש הברכות הן מעין ענין שלש הרגלים. כי הברכה הראשונה היא שהם עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב וגו' עד ותהי אחריתי כמוהו, שהוא מעין יום טוב של פסח שבו נבחרו ישראל לחלק הש"י, לעומת שישראל משכו ידיהם מע"ז ובחרו לעבוד את הש"י לבדו. הברכה השני' ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו ובתרגום ושכינת מלכהו בניחונו, זהו יום טוב של שבועות מ"ת דכתיב וירד ה' על הר סיני, ומתנבא על לעתיד כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל ופרש"י עוד עתיד להיות עת כעת הזאת אשר תגלה חיבתו לעין כל שהן יושבין לפניו ולומדים תורה מפיו וכו'. הברכה השלישית מה טובו אוהליך יעקב שרומזת למקדשות, זה יום טוב של סוכות דוגמת המקדש ובו נתקיים הביאני המלך חדדיו כמבואר במדרשים, כנחלים נטיו וגו' עד וזרעו במים רבים, שאז ישראל מתברכים במים, וירוס מאגג מלכו יש בו רמז על מלחמת גוג ומגוג שכתבו הגאונים שקבלה בידם שתהי' בסוכות, וע"כ מפטירין בשבת חוה"מ סוכות במלחמת גוג: ויש לומר עוד שהנבואה הרביעית שמדברת מלימות המשיח, זה הוא שמיני עצרת שרומז לימות המשיח וכנור שלעתיד של שמונה נימין כידוע בספרים, ואין להאריך עוד:

ספר בת עין - פרשת תזריע

אדם כי יהיה בעור בשרו וכו' לנגע צרעת והוא אל אהרן הכהן וגו' (יג ב). הנה איתא בזה"ק (זח"א כו ע"ב) לערב רב אתהפך להם ענג לנגע, ושמעתי בשמו של הרב הקדוש מוה"ר הכהן ז"ל מ"ק קארעץ דהוה הפירוש בכתוב (ויקרא יג ה) והנה הנגע עמד בעיניו, שלא ניתהפך העין להיות הצרופ ענ"ג: והנה לכאר זה, דאיתא במשנה דאבות (פ"ה מ"ט) עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידי של אברהם יבינו, עין רעה ורוח גבוה ונפש רחבה מתלמידי של בלעם הרשע וכו'. ונוכל לומר שזהו הפירוש בכתוב (במדבר כב כב) ויתיצב מלאך ה' בדרך לשטן לו, ומבואר בזהוה הקדוש (זח"ג רז ע"ב) מלאכא דרחמי הוה, לשטן לו דייקא. והיינו שהיה רוצה להפך מדותיו מרעה לטובה, שיהיה לו נפש שפלה ועין טובה ורוח נמוכה וזהו שט"ן ש"פלה ט"ובה נ"מוכה. ואפשר לומר שלוח עמד בשלושה מקומות, ואפשר שרמו זה בדבריהם ז"ל שאמרו (תנחומא בלק ז) סימני אבות הראהו, זהו סימני אבות, ג' מדות הנ"ל, ובוזה השפיל דעתו באותה שעה שאפילו דעת בהמתו לא ידע (ברכות ז, תנחומא בלק ז), וזהו המקור למדות טובות הללו רוח נמוכה, וכאשר יהיה בו מדות הללו לא יחפץ בקללה ויהיה ראוי לברך אותם, כמ"ש לאברהם איבנו ע"ה והיה ברכה (בראשית יב ב), וכן הוא אומר (משלי כב ט) טוב עין הוא יבורך, קרי ביה יברך כמבואר בזהוה הקדוש (זח"ג סג ע"ב):

והנה עין טובה מרומז ומכונה בשם עין ימין, ועין רעה בשם עין שמאל, והנה בענ"ג העין הוא מימין, והוא עין טובה, והנון עם הג' המה נגררים ונסמכים אל העין מימין, הנון היא נפש שפלה, והג' נתחלף בר' בא"ת ב"ש והוא רוח נמוכה. ובנגע העין הוא משמאל, מרומז על עין רעה, והנון עם הגימל גם כן בהיפוך, מתלמידי של בלעם הרשע:

רמב"ם הלכות דעות פרק ב הלכה ז

לא יהא אדם בעל שחוק ומהתלות ולא עצב ואונן אלא שמח, כך אמרו חכמים שחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לערוה, וצוה שלא יהא אדם פרוץ בצחוק ולא עצב ומתאבל אלא מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות, וכן לא יהיה בעל נפש רחבה נבהל להזן ולא עצב ובטל ממלאכה, אלא בעל עין טובה ממעט בעסק ועוסק בתורה, ואותו המעט שהוא חלקו ישמח בו, ולא בעל קטטה ולא בעל קנאה ולא בעל תאוה ולא רודף אחר הכבוד, כך אמרו חכמים הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם, כללו של דבר ילך במדה הבינונית שבכל דעה ודעה עד שיהיו כל דעותיו מכוונות באמצעות, והוא ששלמה אמר פלס מעגל רגליך וכל דרכיך יכונן.